

náš vidiek

3/2018

štvrtročník
ročník XV.

ČASOPIS VIDIECKEHO PARLAMENTU NA SLOVENSKU

VIDIECKA MLÁDEŽ V RÉGIÓNE

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

**Projekt „Vidiecka
mládež v regióne“
pokračuje**

strany 4–9

**Malovýrobcovia
syrov na
Agrokomplexe**

strany 19–20

Obsah

- 4 Projekt „Vidiecka mládež v regióne“ má za sebou štyri mesiace prínosnej práce
- 6 Mladí ľudia v Prešove
- 7 Angažovanosť mladých v regionálnych politikách – workshop v Helpe
- 10 Leto v projekte 50+ pracovné
- 12 9.ročník podujatia Deň turčianskeho vidieka už tradične zaujal
- 13 Slovensko bude mať novú víziu a stratégiu rozvoja do roku 2030
- 14 Vidiecke ženy – Líderky na návšteve europarlamentu
- 15 Prínos kozieho mliekarstva pre výživu a zdravie ľudí
- 19 Súťaž malovýrobcov v kvalite syrov na Agrokomplexe 2018

náš vidiek

Ročník: XV.

Číslo: 3/2018

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku
Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
mbehanovska@stonline.sk
www.vipa.sk

Vychádza štvrtročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzavierka nasledujúceho čísla:
20. novembra 2018

Redakčná rada:
Ing. Mária Behanovská,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.,
Ing. Karol Herian, CSc
Doc. Ing. Jozef Húška, CSc.

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Príspevky sú zverejňované tak, ako boli zaslané autormi a neprešli jazykovou úpravou.

Foto na titulnej strane obálky:
Projekt „Vidiecka mládež v regióne“
v Kremničke

Foto na druhej strane obálky:
Projekt „Vidiecka mládež v regióne“
v Košútoch

Otvárate tretie spoločné číslo časopisu *Náš vidiek*.

Jeseň nám priehrštím dáva svoje plody nielen v záhradách, na poliach, sadoch, viniciach, ale aj z našej celoročnej práce.

Pokračujeme v aktivitách projekte **Vidiecka mládež v regióne**, kde sme diskutovali s viac ako 200 mladými na témy: Procesy, systémy a politiky v oblasti vidieckej mládeže v regióne, angažovanosť mladých v regionálnych politikách, dostupnosť a kvalita služieb na vidieku, spolupráca verejnej správy s mladými ľuďmi.

Pracujeme v projekte **Zamestnávanie 50+** na regionálnej úrovni. Realizujeme ho v Banskobystrickom kraji, konkrétne na území Partnerstiev Hontiansko – Dobronivskom, Hontiansko – Novohradskom a Malohontu. Jedná sa o územie okresov Zvolen, Krupina, Veľký Krtíš a Rimavská Sobota. Jednou z aktivít projektu je aj prieskum u potenciálnych regionálnych zamestnávateľov ako vnímajú témy zamestnania 50+, identifikácia silných a slabých stránok 50+, identifikácia bariér a obmedzení. Sme radi, že zamestnávatelia si našli čas, prišli a podelili sa s nami o svoje skúsenosti. Z prvotného prieskumu vyplynulo, že cieľová skupina 50+ má viac výhod ako nevýhod.

Vlaňajšie víťazky súťaže **Vidiecka žena – Líderka** boli na návšteve europarlamentu, na pozvanie pani Jany Žitňanskej. Prijemné stretnutie s pani EU poslankyňou, krásne počasie, spoločnosť Líderiek prispelo ku krajším vzájomným vzťahom.

Tohoročný **45. ročník** Medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy v Nitre **Agrokomplex 2018** bol zameraný najmä na rozvoj a pomoc pre malovýrobcov poľnohospodárskych produktov a malospracovateľov potravín. Jedným z významných podujatí pre malospracovateľov mlieka a výroby mliečnych výrobkov bol už **VI. ročník Memoriálu docenta Egona Gyarmathyho**.

Čítajte a aj nám napíšte, čo by ste radi našli na stránkach *Nášho vidieka* v budúcnosti.

Prežite ešte zmysluplné jesenné chvíle.

Projekt „Vidiecka mládež v regióne“ má za sebou štyri mesiace prínosnej práce

Občianske združenie Vidiecky parlament na Slovensku začal realizovať projekt „Vidiecka mládež v regióne“ v máji 2018.

Projekt je zameraný na naplnenie cieľov Operačného programu Efektívna verejná správa, ktorého riadiacim orgánom je Ministerstvo vnútra SR. Na podporu reformy verejnej správy SR získa z Európskeho sociálneho fondu v programovom období 2014 – 2020 viac ako 335 miliónov eur. Operačný program Efektívna verejná správa sa vzťahuje na celé územie Slovenskej republiky a jeho hlavnými cieľovými skupinami sú orgány štátnej správy a územnej samosprávy, sociálni partneri, organizácie občianskej spoločnosti, mimovládne organizácie a iné zainteresované strany alebo partneri. Cieľom programu je poskytovanie verejných služieb rýchlo a kvalitne v záujme podpory udržateľného rastu, tvorby pracovných miest a sociálnej inklúzie definovaných v prioritách Stratégie Európa 2020. Účelom projektu „Vidiecka mládež v regióne“ je zapájanie najmä mladých sociálnych a ekonomických partnerov v regiónoch do prípravy a implementácie a následne hodnotenia regionálnych politík a rozhodnutí.

Od začiatku realizácie projektu sme uskutočnili workshopy s mladými ľuďmi na stredných školách v Kremničke (BBSK), v Leviciach (NRSK), v Prešove (PSK). Okrem toho sme diskutovali s mladými ľuďmi na workshope v obci Heľpa (BBSK) Na workshopoch boli diskutované témy:

- „Procesy, systémy a politiky v oblasti vidieckej mládeže v regióne“
- „Angažovanosť mladých v regionálnych politikách“
- „Dostupnosť a kvalita služieb na vidieku“
- „Spolupráca verejnej správy s mladými ľuďmi“

Propagácia projektu na Hontianskej paráde v Hrušove

.....

Spolu sa na workshopoch zúčastnilo 144 mladých ľudí. Po objasnení problematiky sme s mladými diskutovali a na záver vyplňali dotazník (v tlačenej aj v elektronickej podobe) k diskutovaným témam. Veľmi zaujímavé bolo stretnutie s mladými ľuďmi z Heľpy. Zloženie mladých ľudí bolo na úrovni stredoškôľakov a workshopu sa zúčastnili tiež vysokoškôľáci z obce a čo nám bolo sympatické pozvali aj deviatakov, aby sa zapojili do diskusie a tak ich pripravujú na členstvo v ich mládežníckom parlamente. V rámci predstavovania ich organizácie Dedinskej únie helpianskych aktivistov o. z. sme sa dozvedeli veľa informácií. Spolupracujú s miestnou samosprávou, základ-

Diskusia s mladými a vypisovanie dotazníkov
v Kaške
.....

nými školami na území obce (ZŠ, ZUŠ, MŠ). Ďalej členovia organizácie spolupracujú s dobrovoľnými organizáciami – Slovenským zväzom zdravotne postihnutých, Jednotou dôchodcov a ostatnými neziskovými organizáciami na území obce a mikroregiónu Horehron. Je dlhoročným členom Partnerstva sociálnej inklúzie okresu Brezno, Vidieckej organizácie komunitných aktivít. Ďalej je členom Verejno-súkromného partnerstva Horehron. Členovia sa vzdelávali v programoch pre podporu a rozvoja vidieka, absolvovali školenia z oblastí komunikácie, organizovania podujatí/aktivít, foriem propagácie/, získavania zdrojov, základov písania projektov, právnych základov pre fungovanie mimovládnych neziskových organizácií, fungovania samosprávy, strategického plánovania v organizáciách a svojej komunite. Svoju činnosť orientuje na spoluprácu so všetkými vekovými kategóriami v obci ale aj v regióne Horehron. Prioritu kladie na rozvoj mladého človeka. Svojimi aktivitami podporuje jeho záujmy, rozvíja jeho schopnosti a vedomosti, ktoré napomáhajú skvalitňovanie života.

V obci Miklušovce (PSK), v Lišove (NRSK), v Košútoch (TTSK) sme uskutočnili okrúhle stoly, na ktorých sa spolu zúčastnilo 27 mladých ľudí.

Zaujímavý bol okrúhly stôl v obci Miklušovce. Aktivita bola prepojená v rámci vyhodnocovania súťaže – Detská výtvarná súťaž „Moja dedina, ako ju vidím ja...“ 2018, ktorú organizuje Spolok pre obnovu dediny.

- Diskutované témy:
- ▶ „Procesy, systémy a politiky v oblasti vidieckej mládeže v regióne“
 - ▶ „Angažovanosť mladých v regionálnych politikách“
 - ▶ „Dostupnosť a kvalita služieb na vidieku“
 - ▶ „Spolupráca verejnej správy s mladými ľuďmi“

Starostkou obce je členka projektového tímu M. Čuchtová – Expertka na analýzu trhu, ktorá tiež diskutovala s účastníkmi a snaží sa ich neustále zapájať do aktivít v obci. Po ukončení diskusie zapojila mladých účastníkov do hodnotenia Detskej výtvarnej súťaže.

Aktivitami projektu sú aj informačné aktivity. Tie sme uskutočnili na Výstave Agrokomplex Nitra 2x, v obci Miklušovce, v Hrušove – Hontianska paráda. V Hrušove Informačná akcia bola úspešná, boli informované desiatky ľudí o projekte a jeho činnosti, aktivitách, rozdaná bola viac než stovka informačných letákov o projekte.

Poslednou zrealizovanou aktivitou bol seminár v obci Helpa 18. 9. 2018. Zúčastnilo sa na ňom okolo 60 mladých ľudí vo veku 13 – 14 rokov z krajín V4 (Program Erasmus). Okrem prezentácie projektu a diskutovaným témam, študenti sa venovali tvorivým edukačným aktivitám (príprava projektu – žiadosti o grant na tému Spolupráca mládeže na vidieku a modelovej situácii „Budovanie infraštruktúry v obci“.

Projektový tím v Kaške
.....

Mladí ľudia v Prešove

Mladí ľudia v Prešove ukázali, že sú pripravení sa v živote spoločensky angažovať (diskusia v rámci projektu Vidiecka mládež v regióne)

Diskusia z projektu Vidiecka mládež v regióne, organizovaného OZ Vidiecky parlament na Slovensku sa konala na Evanjelickej spojenej škole v Prešove dňa 22. 06. 2018. Zúčastnilo sa na nej 27 študentov tejto školy.

Témou diskusie bolo: „**Procesy, systémy a politiky v oblasti vidieckej mládeže v regióne**“

Študenti počas predstavenia projektu

Diskusia mladých s odborníkom

Na diskusii boli prítomní pracovníci projektu: Bc. M. Melich, Mgr. M. Čuchtová.

Po úvodnom predstavení projektu projektový manažér Bc. M. Melich odprezentoval informácie o Projekte Vidiecka mládež v regióne, jeho cieľoch, úlohách a poslaní.

Mgr. M. Čuchtová sa následne prihovarila mládeži s krátkou prezentáciou o potrebe participovať v aktivitách obce alebo mesta a zdôraznila dôležitú úlohu dobrovoľníctva.

Diskusia so študentmi Evanjelickej spojenej školy v Prešove dopadla z hľadiska hodnotenia vedomostí, zručností, kompetencie, postojov mladých ľudí v oblasti ich spoločenskej angažovanosti za zlepšenie ich súčasnej pozície a ich pôsobenia v spoločenskom živote a ľudských práv najpozitívnejšie. Študenti sú zorientovaní a majú odvahu prezentovať svoje postoje a názory.

Poslednou časťou bolo vyplnenie dotazníka úlohou ktorého je zistiť postoje mladých ľudí, aké majú možnosti uskutočňovania potrieb v ich obci, ako poznajú svoju obec a okolitý región.

Expertka na analýzu trhu predstavila zúčastneným východiskový stav mladých v regióne v oblasti zamestnávania, predstavila im možnosti zamestnania sa v ich regióne a povedala im čo majú vedieť na pracovnom pohovore.

Záver bol prenechaný účastníkom na otázky a diskusia i program bol ukončený.

Angažovanosť mladých v regionálnych politikách – workshop v Helpe

V rámci projektu „Vidiecka mládež v regióne“ sa v Helpe, 8.6.2018 uskutočnilo ďalšie zaujímavé stretnutie s mladými ľuďmi. OZ VIPA SK so svojim projektovým a riadiacim tímom pripravila workshop na tému: „Angažovanosť mladých v regionálnych politikách“. Podujatia sa zúčastnilo 28 ľudí. Workshop sa uskutočnil na Obecnom úrade v Helpe s mladými ľuďmi z obce.

Cieľom projektu je rozvíjať vedomosti, zručnosti, kompetencie, postoje mladých ľudí v oblasti ich spoločenskej angažovanosti za zlepšenie ich súčasnej pozície a v scitlivovaní ich pôsobenia v spoločenskom živote a tiež vybudovať základy Mládežníckeho vidieckeho parlamentu s pôsobením nadväzujúcim na činnosť Vidieckeho parlamentu na Slovensku. Aktivizáciou mladých chceme dosiahnuť udržanie mladých ľudí a ich kapacít na vidieku a zvýšenie sebastačnosti vidieka.

Na workshope boli prítomní pracovníci projektu: Bc. M. Melich, Ing. M. Behanovská, Mgr. M. Kemková.

Zloženie mladých ľudí bolo na úrovni stredoškôľakov a workshopu sa zúčastnili tiež vysokoškôľáci z obce a prizvaní boli aj deviataci ZŠ, aby sa zapojili do diskusie a tak sa pripravovali na členstvo v ich mládežníckom parlamente.

Po krátkom úvode projektový manažér odpredložil informácie o Projekte Vidiecka mládež v regióne, jeho cieľoch, úlohách a poslaní.

V rámci workshopu sa predstavila miestna organizácia Dedinská únia helpianskyh aktivistov o. z. Spolupracujú s miestnou samosprávou, základnými školami na území obce (ZŠ, ZUŠ, MŠ). Ďalej členovia organizácie spolupracujú s dobrovoľnými organizáciami – Slovenským zväzom zdravotne postihnutých, Jednotou dôchodcov a ostatnými neziskovými organizáciami na území obce a mikroregiónu Horehron. Je dlhoročným členom Partnerstva sociálnej inklúzie okresu Brezno, Vidieckej organizácie komunitných aktivít. Ďalej

Prezentácia na Obecnom úrade v Helpe

je členom Verejno-súkromného partnerstva Horehron. Členovia sa vzdelávali v programoch pre podporu a rozvoja vidieka, absolvovali školenia z oblastí komunikácie, organizovania podujatí (aktivít, foriem propagácie), získavania zdrojov, základov písania projektov, právnych základov pre fungovanie mimovládnych neziskových organizácií, fungovania samosprávy, strategického plánovania v organizácii a svojej komunite. Svoju činnosť orientuje na spoluprácu so všetkými vekovými kategóriami v obci ale aj v regióne Horehron. Prioritu kladie na rozvoj mladého človeka.

Svojimi aktivitami podporuje jeho záujmy, rozvíja jeho schopnosti a vedomosti, ktoré napomáhajú skvalitňovanie života.

Na záver workshopu prítomní mladí ľudia vyplnili dotazníky. Dotazník slúži na zbieranie postojov mladých ľudí, aké majú možnosťami uskutočňovania potrieb v ich obci, ako poznajú svoju obec a okolitý región. V rámci vyplňania dotazníkov odznali pripomienky k možnosti ovplyvniť situáciu v regióne. Túto diskusiu usmerňovali Mgr. M. Kemková a expertka v oblasti regionálnych aktérov Ing. M. Behanovská a spolu s projektovým manažérom diskutovali aj v malých skupinách.

Workshop na Obecnom úrade v Helpe

FOTO galéria

HRUŠOV

LEVICE

KREMNIČKA

WORKSHOP

MIKLUŠOVCE

INFOAKCIA

PREŠOV

KOŠÚTY

Leto v projekte 50+ pracovné

Centrum vzdelávania neziskových organizácií a Vidiecky parlament na Slovensku realizujú projekt s názvom Zamestnávanie 50+ na regionálnej úrovni. Realizujeme ho v Banskobystrickom kraji, konkrétne na území Partnerstiev Hontiansko – Dobronívskom, Hontiansko – Novohradskom a Malohontu. Jedná sa o územie okresov Zvolen, Krupina, Veľký Krtíš a Rimavská Sobota. Projekt sme pripravili s ľuďmi ktorých poznáte z regiónu a tiež so skúsenými odborníkmi, z ktorých asi 90% je tiež vo veku 50+.

Vek môže naozaj zohrávať dôležitú rolu pri prijímaní nových ľudí do zamestnania a preto sa treba na to pripraviť. Chcete rozbehnúť novú prácu ktorá vás baví, len nevíete nájsť odvahu?

Ľudia po 50-tke toho vedia veľmi veľa. A to nielen v oblasti, v ktorej doteraz pracovali, či pracujú. Mnohí majú výborné vedomosti a zručnosti v ob-

lastiach, ktoré boli doteraz skôr ich záľubou, napr. remeslá, záhrada, pečenie a veľa ďalších vecí.

Niektorí sú nezamestnaní, alebo chodia do práce z povinnosti, a mohli by sa živiť vecami, ktoré nielen dobre ovládajú, ale ich aj bavia.

Okrem sebarealizácie je to napokon aj cesta k zlepšeniu rodinného rozpočtu.

Ľudia po 50-tke majú skutočne veľa skúseností

Projekt v Bzovíku

Projekt v Krupine

a iných konkurenčných výhod. Postupne aj zamestnávateľia začínajú znovu objavovať čaro skúsenosti a stability zamestnancov 50+.

Realizujeme dotazníkový prieskum, aby sme sa dozvedeli Vaše názory a skúsenosti.

Chceme spolu s VAMI a pre VÁS vytvoriť v našom regióne priestor pre lepšie zamestnanie sa ľudí po 50-tke (50+).

Jednou z aktivít projektu je aj prieskum u potenciálnych regionálnych zamestnávateľov ako vnímajú témy zamestnania 50+, identifikácia silných a slabých stránok 50+, identifikácia bariér a obmedzení. Sme radi, že zamestnávateľia si našli čas, prišli a podelili sa s nami o svoje skúsenosti. Z prvotného prieskumu vyplynulo, že cieľová skupina 50+ má viac výhod ako nevýhod. Pre zamestnávateľov je dôležitejšia osobnosť človeka a nie vek.

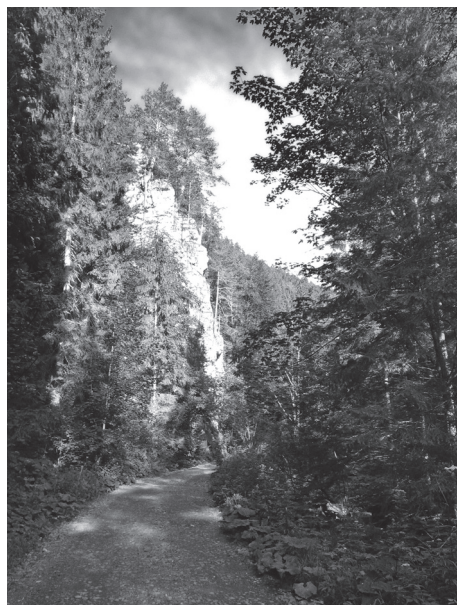
Zamestnávateľia sa zaujímajú o predchádzajúce zamestnanie uchádzača o zamestnanie, poskytujú si navzájom referencie. Nevýhodou vo vzťahu k výrobným podnikom je zdravotný/fyzický stav a s tým súvisiaca výkonnosť. Horší zdravotný/fyzický stav môže vyplývať zo životného štýlu – stres, nepravidelné stravovanie, stále zvyšujúce sa nároky zamestnávateľov na plnenie noriem, práca na zmeny, práca cez víkendy. Ľudia sú z práce unavení!!! K zvýšeniu zamestnávania ľudí 50+ by mohli prispieť rôzne benefity – napr. doplnková dovolenka na regeneráciu, poukazy na dovolenku, podpora výrobných podnikov, ktorí zamestnávajú ľudí 50+ (ako čiastočné vykrytie straty pri nižšom výkone 50+ na výrobných linkách). Zamestnávateľia vyplnili dotazník zameraný na zamestnanie ľudí 50+ a identifikáciu kompetencií 50+.

9.ročník podujatia Deň turčianskeho vidieka už tradične zaujal

8.septembra 2018 sa do Jasenskej doliny za krásneho jesenného počasia od rána schádzali ľudia s cieľom navštíviť tradičné podujatie, ktoré je oslavou turčianskeho vidieka, jeho pracovitých ľudí, poľnohospodárov, remeselníkov a všetkých, ktorý ho milujú a snažia sa o jeho neustály rozvoj.

Podujatie podporil Žilinský samosprávny kraj, Turčianska regionálna poľnohospodárska a potravinárska komora, hlavným organizátorom podujatia bola spoločnosť JASED, s.r.o, v areáli ktorej sa podujatie uskutočnilo. Regionálna rozvojová agentúra Dolný Turiec má vo svojom názve uvedené, čo je jej cieľom – „regionálne sa rozvíjať“ a preto toto podujatie organizuje spolu s partnermi už 9 rok na podporu turčianskeho vidieka, jeho produktov, známych doma i v zahraničí. Program podujatia bol zaujímavý pre všetky vekové kategórie – znela dychovka, country hudba, folklór (dokonca až z Valaška), deti tancovali hip-hop a so svojim dožinkovým a družstevníckym pásmom sa predstavili členovia FS LYSEC z obce Belá – Dulice. Lákadlom bola už tradičná súťaž po domácky vyrobených traktorov RALLYE FATRA 2018. Poľnohospodári ukázali, čomu sa venujú v živočíšnej výrobe a spolu s miestnymi drobnochovateľmi pripravili „minizoo“ domácich úžitkových zvierat. Dalo sa povoziť na koni a nechýbali ani atrakcie pre deti, sokoliari, športové atrakcie a hasiči. Všade rozvoniavali gastronomické špeciality a prechádzka remeselným jarmokom tiež určite zaujala.

Počas dňa členovia projektového tímu projektu Vidiecka mládež v regióne Ing.Janka Mikušáková a Bc.Matej Bórik diskutovali s mladými o potrebách vidieka z ich pohľadu, o ich vedomostiach a praktických skúsenostiach v angažovanosti sa na lokálnej a regionálnej úrovni. Niektorí mladí ľudia

Gaderská dolina – bralnatá pýcha Turca

sa zapojili do dotazníkového prieskumu v rámci projektu.

Tešíme sa na stretnutie na jubilejnom 10.ročníku koncom leta 2019

Slovensko bude mať novú víziu a stratégiu rozvoja do roku 2030

Spoločné rokovanie Pracovnej skupiny pre implementáciu Agendy 2030 a pre prípravu Národného investičného plánu na roky 2018 – 2030 a Pracovnej skupiny pre prípravu Stratégie regionálneho a územného rozvoja SR sa uskutočnilo 10. septembra 2018 v konferenčnej sále SAV v Bratislave.

Rokovanie otvoril a účastníkov privítal p. Richard Ráši. Informoval o dosiahnutom pokroku vo vnútroštátnej implementácii Agendy 2030 a prezentácii SR na pôde OSN v New Yorku, pričom zdôraznil, že pre implementáciu Agendy 2030 je kľúčovým nástrojom vytvorenie príslušnej vízie a stratégie. Stratégia by mala byť prierezová a jej cieľom by mala byť integrácia sektorových stratégií do regionálneho a územného rozvoja. Podľa p. Ivana Ivančina, generálneho riaditeľa sekcie regionálneho rozvoja Úradu vlády SR je potreba vecného zamerania priorít pri tvorbe stratégie, práce odborníkov ako aj zapojenie regiónov do tvorby stratégie, pričom je dôležité využiť špecifiká každého regiónu. Pani Alena Sábelová, generálna riaditeľka sekcie riadenia investícií Úradu podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu doterajšie poznatky pri tvorbe strategických dokumentov zhrnula do 4 bodov: – absencia dlhodobej vízie a stratégie Slovenska, neefektívne uplatňovanie princípu subsidiarity, neefektívna koordinácia vertikálnych a horizontálnych politík a absencia implementačných plánov. Zdôraznila, že pri príprave vnútroštátnej implementácie Agendy 2030 veľmi pomohli mimovládne organizácie. Pán Martin Giertl, splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti vníma tvorbu stratégie ako najväčšiu verejnú politiku súčasnosti, kedy vláda SR podporuje proces participácie a spoluprácu s mimovládny a akademickým sektorom. Pán Kvetoslav Kmec, riaditeľ odboru strategického plánovania ÚPPVII prítomným predstavil návrh

3 investičných balíčkov (pre západ, stred a východ Slovenska). Zdôraznil potrebu programovej, územnej a projektovej integrácie. Stratégia by sa mala zamerať na prirodzené regióny, na ich rozvoj, na znižovanie regionálnych disparít a znižovanie závislosti na EŠIF (SR v súčasnosti až 80% verejných investícií tvoria prostriedky z EŠIF). Vízia a stratégia rozvoja SR do roku 2030 má byť predložená na rokovaní vlády SR do konca apríla 2019. Dovtedy sa budú obidve pracovné skupiny podieľať na jej tvorbe, pričom bude vytvorený špecializovaný tím odborníkov z radov členov pracovných skupín a odbornej verejnosti.

SÚVISIACE DOKUMENTY :

- ▶ materiál „Návrh národných priorít implementácie Agendy 2030“, ktorý predstavuje 6 priorít pre vnútroštátnu implementáciu Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj v kontexte SR – <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=27550>
- ▶ vstupná správa k tvorbe Národnej stratégie regionálneho a územného rozvoja SR do roku 2030 – http://www.vlada.gov.sk/data/files/7075_vstupna-sprava_novej-strategie_rur-sr-do-roku-2030.docx
- ▶ prílohy k vstupnej správe – http://www.vlada.gov.sk/data/files/7074_prilohy-ku-vstupnej-sprave.zip

Vidiecke ženy – Líderky na návšteve europarlamentu

Dojmy a poďakovanie Líderiek roka 2017 na návšteve v Štrasburgu

VALÉRIA LUKÁČOVÁ: *Príjemné stretnutie s pani EU poslankyňou, krásne počasie, spoločnosť Líderiek prekvapilo gradovala každým dňom ku krajším vzájomným vzťahom.*

Organizácia výletu bola exaktná a tiež bol dobre zvolený vyber a postupnosť. Príroda, mesto a okolie bolo pre nás veľmi identické s našim prostredím, tým mám na mysli infraštruktúru aj poľnohospodárstvo. Francúzske raňajky boli fajn.

Rôzna zmes ľudí v autobuse sa ukázala ako môže spoločnosť fungovať aj s neštandardnými ľuďmi, a mohli by sme si brať príklad z ich empatie, vďačnosti a radosti zo života a zároveň mať viac trpezlivosti a pochopenia ako je pre nich dôležité zaradenie sa do spoločenského a pracovného života ľudí.

Náš výlet ako Líderiek sme spoločne začali večerom v miestnej neďalekej reštaurácii po príchode do

Štrasburgu a ukončili spoločnými veselými nákupmi suvenírov v centre Štrasburgu.

ANNA KOVÁČIKOVÁ: *Ako „Líderky roka 2017“ sme sa v období 10.9.-13.9.2018 na pozvanie p. europoslankyne Jany Žitňanskej zúčastnili návštevy parlamentu v Štrasburgu formou autobusového zájazdu. Prvé prekvapenie ma čakalo v autobuse. Účastníci boli rôznej vekovej kategórie a spoločenského uplatnenia. Klobúk dolu pred rodičmi s deťmi s dawnovým syndrómom a učiteľkami venujúcimi sa postihnutým deťom. Nemala som možnosť niečo takéto zažiť a preto im patrí veľká moja úcta.*

Počas pobytu v Štrasburgu nám p. europoslankyňa pripravila nádherný program na spoznanie kultúrnych pamiatok, mesta Štrasburg a rokovania europarlamentu.

Prínos kozieho mliekarstva pre výživu a zdravie ľudí

V minulosti aj u nás nebolo v dedine rodiny, ktorá by nechovala kozu. Hovorilo sa im tiež kravy chudoby. Chov kôz mal pri tom veľký význam nielen z hľadiska ekonomického prínosu, ale aj z hľadiska zdravia. Boli a aj sú prípady keď kozie mlieko zachránilo celú rodinu od hladu a vďaka koziemu mlieku koza prinavrátila zdravie chorému človeku. V poslednom čase sa znova začína aj u nás stále viac hovoriť o kozom mlieku a zdôrazňuje sa jeho prínos. Je to spôsobené najmä jedinečným zložením a vlastnosťami mlieka a výrobkov z neho. Zo svetových výskumov skutočne vyplýva, že kozie mlieko pozitívne pôsobí na ľudský organizmus a pomáha liečiť mnohé i civilizačné choroby dnešnej doby.

Vo svete je chov kôz rozšírenejší ako chov oviec a z celkového vyprodukovaného mlieka tvorí vyše 2% podiel. Najviac kôz sa chová v Ázii a to najmä v Turecku, v Afrike je to najmä na juhu Sahary, ale významnou mierou prispievajú aj mnohé štáty v Európe. Už aj u našich susedov v Českej republike je vidieť, že sa tam významnou mierou rozmáha chov kôz a s tým spojené aj kozie mliekarstvo. Počty kôz i množstvo vyprodukovaného mlieka na Slovensku sú iba orientačné, nakoľko mnohí chovatelia s malým počtom zvierat nie sú evidovaní a mlieko využívajú iba na vlastnú potrebu.

VŠEOBECNÉ ODLIŠNOSTI KOZIEHO MLIEKA

Kozie mlieko v základnom zložení nemá takú vysokú sušinu ako má ovčie mlieko a svojim zložením je podobné mlieku kravskému. V zložení kozieho mlieka sú však pomerne veľké rozdiely medzi plemenami, individuálnymi zvieratami a k značným zmenám dochádza aj v priebehu laktácie.

Voči kravskému mlieku sú v zložení kozieho mlieka určité rozdiely, ktoré ho predurčujú k využitiu v humánnej výžive na špeciálne účely:

- kozie mlieko má ľahšie stráviteľný tuk a bielkoviny ako mlieko kravské, čo má význam vo výžive detí a tiež chorých a rekonvalescentov,

Súčasný predpokladaný stav oviec a kôz a produkcia ich mlieka v tis. ton v Európe

Krajina	Počet oviec v tis. ks	Počet kôz v tis. ks	Ovčie mlieko v tis. ton	Kozie mlieko v tis. ton
Francúzsko	1.626,0	924,8	243	460
Grécko	6.396,0	4.144,8	670	910
Taliansko	5.826,0	360,1	850	150
Portugalsko	587,1	114,9	98	42
Španielsko	2.660,2	1.622,4	306	350
Bulharsko	1.728,4	900,0	100	215
Rumunsko	7.446,9	678,0	348	
Slovensko	234,0	29,5	10	1,2

- ▶ kozie mlieko môže nahradiť mlieko kravské u ľudí alergických na toto mlieko,
- ▶ preukazné rozdiely medzi kozím a kravským mliekom sú v zložení a štruktúre tuku; Priemerná veľkosť tukových guľôčok kozieho mlieka je okolo 2 mikrometre, zatiaľ čo v kravskom tuku je priemerná veľkosť 2,5 až 3,5 mikrometrov. Kozie mlieko má vyšší obsah mastných kyselín s krátkym reťazcom, čo sa dáva do súvisu so špecifickou chuťou kozieho mlieka,
- ▶ bielkovinové zloženie kozieho a kravského mlieka je podobné; Hoci typický κ s1 kazeín kravského mlieka je v kozom mlieku neprítomný a tvorba kaziновой syreniny je preto rozdielna. Kozie mlieko pri koagulácii formuje jemnejšie vložky a rýchlejšie ako kravské mlieko,
- ▶ kozie mlieko má väčšie množstvo vitamínu A ako kravské mlieko; Neobsahuje karotén, preto je výrazne belšej farby. Má tiež vyšší obsah vitamínu B2, hlavne riboflavínu a aj vyšší obsah niacínu,
- ▶ z minerálnych látok kozie mlieko obsahuje viac Ca, K, Mg, P, Cl, ale má menej Na, Fe, S, Zn a Mo.

Prvý kozí festival na Slovensku v Jánovej Lehote.

Porovnanie základného zloženia kozieho a kravského mlieka

Sledované hodnoty	Kozie mlieko	Kravské mlieko
Sušina %	13,24	12,98
Tuk %	4,25	3,90
Bielkoviny celkové %	3,38	3,39
Bielkoviny rozpustné %	0,60	0,64
Beztuková sušina %	8,94	8,82
Laktóza %	4,78	4,90
Popoloviny %	0,707	0,663
Hustota g/cm ³	1,0287	1,0279
Titračná kyslosť (SH)	6,90	6,74
pH	6,56	6,64

VÝZNAM KOZIEHO MLIEKA VO VÝŽIVE

V bežnej literatúre sa najčastejšie spomínajú nasledovné pozitívne vlastnosti kozieho mlieka:

- ▶ na nervovú sústavu, jeho pravidelná konzumácia vedie k zníženiu nervozity, stresov a pomáha aj pri migrénach,
- ▶ kozí tuk priaznivo pôsobí pri kĺbových ochoreniach,
- ▶ zlepšuje imunitný systém, celkovú kondíciu,
- ▶ pozitívne pôsobí pri astmatických ochoreniach kože,
- ▶ pri ochoreniach tráviaceho traktu a pridružených orgánov (pečeň, slinivka) - má zásaditejší charakter a vyššiu neutralizačnú kapacitu,
- ▶ ako prevencia nádorových chorôb – bolo spozorované, že organizmus kozy je schopný vytvárať si účinné protilátky a nikdy neochorie na rakovinu,
- ▶ sú známe prípady ľudí s ochorením na TBC, ktorí sa celkom vyliečili po diéte, v ktorej bolo zaradené kozie mlieko,
- ▶ skúsenosti s využitím kozieho mlieka v detskej výžive boli získané v Českej republike, keď v spolupráci s veterinárnymi lekármi, Zväzom chovateľov kôz a detskými lekármi bola vypracovaná podrobná metodika podávania kozieho mlieka deťom alergických na kravské mlieko,
- ▶ kozie mliečne výrobky a zvlášť syry majú vysokú nutričnú hodnotu; Majú vhodný pomer bielkovinovej a kalorickej frakcie a vhodný obsah i pomer väčšiny minerálnych látok,
- ▶ variácie v zastúpení mastných kyselín v tuku spôsobujú rozdiely v chutnosti zvlášť u syrov.

SPRACOVANIE KOZIEHO MLIEKA NA SLOVENSKU

Kozie mlieko sa dlhé roky u nás využívalo iba na kuchynské spracovanie v domácnosti a mnhi sme boli vychovaní na kozom mlieku. S výskytom rôznych onemocnení spotrebiteľia čiastočne si odvykli od kozieho mlieka i od kozích výrobkov. Až na základe výsledkov výskumu o výnimočných vlastnostiach kozieho mlieka sa verejnosť znova začala čoraz viac zaujímať o konzumáciu kozieho mlieka a taktiež to využili i naši chovatelia kôz.

Výskumom zloženia a overenia špecifických vlastností kozieho mlieka sa u nás sa spolu s našimi odborníkmi na výživu zapodieval aj Ing. Vladimír Boroš, PhD., z Výskumného ústavu mliekarenskeho v Žiline. Tiež jeho poznatky významne prispeli k lepšiemu poznaniu výnimočného zloženia kozieho mlieka a pomohol tým aj k rozšíreniu chovu kôz. Koncom 80 tých rokov sa na Slovensku začali budovať i mliekarenské závody na priemyslové spracovanie kozieho mlieka a to najmä na mäkké a plesňové syry. Na propagáciu a na rozšírenie spracovania kozieho mlieka uskutočnil VÚM v Žiline viaceré školenia, ale aj mnohí chovatelia ako bola pani Ľubka Kozubová, v Pezinku usporiadali viaceré školenia s Ing. Karolom Herianom, CSc. o možnostiach spracovania kozieho mlieka, a účinne pomáhal aj Zväz chovateľov oviec a kôz.

Pri spracovaní kozieho mlieka na mliečne výrobky platia tie isté legislatívne požiadavky ako na ovčie mlieko, avšak s tým rozdielom, že kozie mlieko je povinnosť tepelne ošetriť, t.j. pasterizovať. Iba pri dlho zrejmých syrov (nad 3 mesiace) táto podmienka, za predpokladu dobrej kvality mlieka neplatí. Z kozieho mlieka je možno prakticky vyrábať všetky druhy mliečnych výrobkov.

V súčasnosti je na Slovensku už viacero malých mliekarní i drobných spracovateľov kozieho mlieka. V malom množstve sa z kozieho mlieka vyrába nielen konzumné mlieko, ale aj kyslomliečne výrobky a mäkké, čerstvé syry. Veľmi dobre ide na odbyt samotné kozie mlieko, ale aj jogurtové mlieka, jemné kozie tvarohy, jemné parené syry a aj ochutené čerstvé i zrejmé kozie syry. Viacerí výrobcovia začali vyrábať aj kozie zrejmé syry a mliekareň na Kozom vršku už niekoľko rokov za sebou získala za svoje vynikajúce vyzreté kozie syry aj najvyššie ocenenia na svetových prehliadkach syrov v Anglicku. Popri využívaní kozieho mlieka veľmi sa rozbehla i aplikácia kozieho kolostra do kozmetických výrobkov.

Napriek vynikajúcemu zloženiu kozieho mlieka a jeho pozitívnych vlastností na zdravie ľudí je stále spotreba kozieho mlieka i kozích špecialít vrátane kozieho mäsa na Slovensku veľmi nízka. Je to iba cca 1,0 kg kozieho mlieka na osobu a rok, čo je v porovnaní so štátmi EÚ tri a viac krát menej. Pritom na Slovensku je v súčasnosti evidovaných cca 180 000 ha lúk a pasienkov, ktoré sa nevyužívajú a sú pritom vhodné na chov malých prežúvavcov

vrátane kôz. Z hľadiska krajiny tvorby a životného prostredia to predstavuje problém, lebo tieto pasienky postupne zarastajú náletom nekultúrnych lesných drevín. Ukazuje sa preto potreba postupného návratu poľnohospodárskych aktivít do týchto oblastí a ako najvhodnejší sa ukazuje práve chov oviec a kôz.

Je veľmi chvályhodné, že v posledných rokoch sa aj naši chovatelia kôz viac angažujú pri propagácii chovu kôz a i pri konzumácii kozích výrobkov. V poslednom čase to bol najmä vynikajúci "Prvý kozí festival na Slovensku" v Jánovej Lehote, ktorý usporiadala Viera Bahnová z Farmy B+B, v spolupráci s obcou Jánová Lehota a i zo ZCHOK. Tu sa stretli mnohí chovatelia a v krásnom prostredí pri dobrom kultúrnom programe si vymieňali svoje skúsenosti a nadväzovali nové pracovné kontak-

ty. Okrem ukážok rôznych plemien kôz a rôznych tradičných remesiel sa tam predvádzali aj špecialít z kozieho mlieka, ktoré propagoval Jaro Židek. S informáciou o chove kôz vystúpil Ing. Pavol Gúgava zo ZCHOK a taktiež o účinkoch kozieho mlieka pre zdravie pohovoril aj Ing. Karol Herian. Takéto krásne podujatie navštívilo niekoľko stovák ľudí z blízkeho i vzdialenejšieho okolia a zažili tam pekné chvíle a pritom pomohli lepšej propagácii kozieho mliekarstva.

Aj keď to ide pomalšie, ukazuje sa, že chov kôz už zapustil aj u nás "hlboké korene" a začína sa stále rozširovať. Však popri chove oviec aj chov kôz má svoje spoločenské opodstatnenie, využíva naše prírodné podmienky, pomáha rozvoju vidieka a pritom ich mliečne výrobky významne prospievajú aj nášemu zdraviu.

Súťaž malovýrobcov v kvalite syrov na Agrokomplexe 2018

Tohtoročný 45. ročník Medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy v Nitre Agrokomplex 2018 bol zameraný najmä na rozvoj a pomoc pre malovýrobcov poľnohospodárskych produktov a malospracovateľov potravín. Jedným z významných podujatí pre malospracovateľov mlieka a výroby mliečnych výrobkov bol už VI. ročník Memoriálu docenta Egona Gyarmathyho. Túto tradíciu na počesť Doc. Egona Gyarmathyho, CSc., nášho významného učiteľa a propagátora chovu oviec a kôz, ako i spracovania ich produktov, zaviedla a úspešne to rozvíja prostredníctvom Slovenského zväzu chovateľov naša významná funkcionárka a odborníčka Mgr. Ing. Jarmila Dúbravská, PhD.

Jedným z hlavných podujatí na Memoriáli doc. Egona Gyarmathyho bola aj súťaž v kvalite syrov vyrobených z ovčieho, kozieho i kravského mlieka, ktorá sa uskutočnila v budove riaditeľstva Agrokomplexu. Súťaž sa zúčastnilo až 20 spracovateľov z celého Slovenska a to členovia Slovenského zväzu chovateľov, Zväzu chovateľov oviec a kôz, mnohí súkromníci a aj niektorí výrobcovia na Morave. Spolu na hodnotenie sa posudzovalo až 86 vzoriek mliečnych výrobkov z ovčieho, kozieho a kravského mlieka. Vzorky výrobkov boli rozdelené do VI. kategórii a to – Čerstvé ovčie syry (7 ks), Syrové špeciality z ovčieho mlieka (21 ks), Syrové špeciality z kozieho mlieka (11 ks), Čerstvé špeciality z kravského mlieka (12 ks), Zrejúce špeciality z kravského mlieka (22 ks) a Mliečne nápoje (13 ks). Kvalitu výrobkov anonymne hodnotila skúsená odborná komisia pod vedením Ing. Karola Heriana, CSc. spolu s Annou Hamerlíkovou zo SZCH, Ing. Jánom Kerestešom, bývalým predsedom Cechu bryndziarov, prof. Ing. Jozefom Golianom, PhD. a s doc. Ing. Gabikou Čanigovou, PhD. z SPU Nitra.

Veľkým pozitívnym prekvapením na súťaži bol veľký počet výrobcov, ktorí doposiaľ v podobných súťažiach nesúťažili a taktiež množstvo i pestrý sor-

timent mliečnych výrobkov, ktoré priniesli na súťaž. No najväčším priaznivým prekvapením bola veľmi dobrá kvalita syrov. Ukázalo sa, že na Slovensku i naši malovýrobcovia dokážu vyrobiť veľmi dobré syry, ktoré sú porovnateľné so sýrmi od veľkých našich i zahraničných výrobcov.

Z ovčích syrov vynikli najmä BIO Horal ovčí exkluziv z Farmy Východná, Teriakovský syrec z Veľkých Teriakoviec a trojmesačný Ovčí zrejší syr z Farmy pod Vtáčnikom. Tieto syry vynikali svojou jemnou konzistenciou a najmä lahodnou ovčou arómou a s dobrou jemnou smotanovokyslou – syrovou chuťou. Vynikajúce boli i mnohé čerstvé i tradičné ovčie syry ako napr. Čerstvý syr Konopáček z „Ofčí syry Brničko“, Ovčí syr z Mliečnej farmy Bukovina, Udený ovčí bochník Daniely Gašparovej, atď.

Veľmi zaujímavé na súťaži sa predstavili rôzne kozie syry, ktoré na Slovensku nie sú veľmi rozšírené. Ako najlepšie po senzorickej stránke bol hodnotený syr „Štverák“ vyrobený na Morave z „Ofčí farmy Brničko“, ktorý bol veľmi jemný mäkký syr s príjemnou syrovou arómou i chuťou. Vynikajúce boli i jemné ochutené tvarohy z kozieho mlieka od Kozej farmy Most pri Bratislave,

Výstava súťažných syrov

ale i zrejúce syry „Koza“ z Ekofarmy šťastná koza“ a aj mnohé ďalšie.

Najväčší počet vzoriek výrobkov bol z kravského mlieka. Z čerstvých špecialít z kravského mlieka vynikli najmä Tvaroháčky ochutené z Mliečnej farmy Bukovina, ale výborné boli i čerstvé syry od ADVISE, s.r.o., syr z PD Mestečko a tiež syry z Moravy od Amalthea s.r.o. Blanky Hrbkovej. Najväčší úspech zožali však zrejúce syry, ktorých bolo aj najviac. Jednoznačne suverénne najlepší syr bol 2 ročný BIO Horal extra vyzretý z Farmy Východná. Ten syr mal už hnedastú farbu, bol tvrdý, ale konzistenčne sa v ústach rozplýval a mal vynikajúcu lahodnú syrovú arómu i chuť. Ďalšie zrejúce polotvrde syry z Farmy Východná – BIO Horal 1 ročný, Syrošík boli tiež vynikajúce. Veľmi kvalitné a chuťovo dobré boli zrejúce syry ako napr. Sýta Rubáň z AT Dunaj, s.r.o., polotvrde syry z Farmy pod Vtáčnikom, atď.

Na samotnej súťaži boli i mnohé tradičné výrobky z ovčieho mlieka ako bol hrudkový syr, bryndza a aj žinčica. Tieto výrobky boli štandardnej kvality. Najlepšie bola hodnotená bryndza z Farmy pod Vtáčnikom, ale kvalitná bola i bryn-

dza z Farmy Východná a i z PD Liptovská Revúca. Z kyslomliečnych výrobkov bol najlepšie hodnotený ovčí jogurt z Mliečnej farmy Bukovina a tiež ich kefirové mlieko. Najlepšia žinčica bola z Mliekarnie Krivá. Samozrejme, že na súťaži boli i syry s nepatrnými závadami, alebo s nedostatočným zrením. Žiadne syry však neboli so závažnými senzoričnými závadami.

Na tejto súťaži sa ukázalo, že už máme aj na Slovensku celú radu nových druhov vynikajúcich syrov a tiež sa potvrdilo, že už aj naši malovýrobcovia dokážu vyrábať nielen tradičné ovčie syry, ale i vynikajúce regionálne špeciality. Na tejto súťaži, ktorá bola súčasťou Memoriálu docenta Egona Gyarmathyho, pozitívne bolo aj to, že tí výrobcovia, ktorí mali záujem mohli si navzájom porovnať kvalitu svojich výrobkov a získať nové podnety pre ďalšie skvalitňovanie výroby. Na záverečnom hodnotení ktoré viedla Mgr. Ing. Dúbravská, PhD., všetky syry zhodnotil po kvalitatívnej stránke Ing. Karol Herian, CSc. a veľmi prispeli svojimi pripomienkami i priatelia manželia Hrbkovci z Moravy, pani Anna Hamerliková zo Slovenského zväzu chovateľov a aj pani Ing. Mária Behanovská z Vidieckeho parlamentu na Slovensku. Bol konštatovaný, že napriek všetkým snahám máme na Slovensku stále veľmi nízku spotrebu syrov a výrazne zaostávame vo výrobe i v spotrebe nielen v porovnaní Českou republikou, ale aj v rámci celej EÚ. Z tohto dôvodu je preto potrebné neustále robiť aktívnu propagáciu pre rozšírenie výroby i spotreby mliečnych výrobkov a najmä syrov.

Aj keď sa nezainteresovaným možno zdá, že tých súťaží syrov máme na Slovensku už mnoho, napokon sa vždy ukáže, že to nebolo bezvýznamné a že to zas situáciu v kvalite syrov posunulo ďalej k lepšiemu. Vždy sa na súťaži objavia noví výrobcovia, nové druhy syrov a hlavne sa kvalita syrov neustále zlepšuje. Do budúca bude však potrebné zdokonaľiť a rozšíriť i samotnú súťaž.

Nakoniec treba ozaj úprimne poďakovať organizátorku Memoriálu EG pani Mgr. Ing. Jarmile Dúbravskej, PhD., za jej obetavosť a zorganizovanie tejto súťaže a úprimná vďaka patrí aj všetkým účastníkom súťaže. Nie je vždy dôležité byť na prvom mieste, i keď to poteší, dôležité ale je, tak ako aj v športe, vždy sa zúčastniť súťaže, nebať sa porovnať svoje výrobky s ostatnými a neustále sa snažiť zlepšovať vo výrobe i v kvalite.